

Oslo, 9. desember 2013

Utdanningsdirektoratet,
Postboks 9359 Grønland,
0135 Oslo.

ISAAC Norge har kommentarer til høringen – **forslag til endringer i opplæringsloven, privatskoleloven og folkehøyskoleloven** frist 6. desember 2013. Forslaget om å forenkle saksbehandlingsreglene for vedtak om videregående opplæring i inntil to år ekstra for minoritetsspråklige elever med rett til særskilt språkopplæring kan også gjelde elever som har behov for **alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)**. Vi tenker spesielt på de elevene som er i kategorien «uttrykksmiddelgruppa».

Vi ønsker å beskrive denne brukergruppen først, siden den er svært lite homogen. Tetzchner og Martinsen (2002) beskriver tre hovedgrupper ved å skille mellom de som har behov for et

Uttrykksmiddel
Støttespråk
Alternativt språk

Felles for mennesker i disse gruppene er at de helt eller delvis mangler tale, enten på grunn av sykdom eller skade. Det er imidlertid store forskjeller mellom gruppene både når det gjelder forståelse av talespråk og forutsetninger for å lære seg alternative kommunikasjonsformer. Det kan derfor også være store forskjeller mellom opplæringsbehovene til den enkelte.

Det som hovedsakelig skiller de funksjonelle hovedgruppene er hvilken funksjon den alternative kommunikasjonsformen skal ha. Dette utdyper vi ved å beskrive de ulike gruppene. Det kan være store variasjoner både når det gjelder mulighetene til å utvikle et forståelig talespråk og forståelse av andres tale, noe som fører til ulike opplæringsbehov. I tillegg er det store forskjeller i fysiske forutsetninger for å kunne nyttiggjøre seg av ASK, noe som forvansker kommunikasjons situasjoner og gjør opplæringsbehovene mer krevende.

Uttrykksmiddelgruppen

Mennesker i uttrykksmiddelgruppen forstår langt mer av det andre sier enn det de selv er i stand til å uttrykke. Manglende kontroll over taleorganet er årsak til at tale ikke kan være deres hovedkommunikasjonsform, og de vil ha behov for et varig alternativt kommunikasjonsform som erstatter talen livet ut.

I denne gruppen finnes mennesker med og uten lærehemming. Eksempler er mennesker med Cerebral parese uten lærehemming, men som ikke er i stand til å snakke. En del har samtidig motoriske vansker. Andre grupper med behov for et uttrykksmiddel er mennesker med Downs

syndrom. Disse har lærehemming i varierende grad, og vil ha et annet utgangspunkt for forståelse av tale og opplæring i bruk av en alternativ kommunikasjonsform.

Støttespråkgruppen

For mennesker i støttespråkgruppen er det et mål å framskynde utviklingen av bruk og forståelse av tale. Støttespråkgruppen kan videre deles inn i en utviklingsgruppe og i en situasjonsgruppe.

De som tilhører utviklingsgruppen har behov for opplæring som rettes mot å utvikle bruk og forståelse av tale. De har generelt mindre alvorlige vansker enn de med behov for et alternativt språk, og trenger ikke et varig alternativ til tale. Det vanligste er å bruke en alternativ kommunikasjonsform overfor barn som har forsinket språkutvikling, men som forventes å snakke. Forståelsen av tale kan variere sterkt, og behovet for forståelsestrening vil derfor også være forskjellig.

Mennesker som tilhører situasjonsgruppen har lært å snakke, men har artikulasjonsvansker som gjør det vanskelig for andre å forstå deres tale. Disse har derfor likhetstrekk med uttrykksmiddelgruppen, men bruker den alternative kommunikasjonsformen som et supplement til eksisterende tale gjennom bruk av grafiske, manuelle eller materielle tegn. Å lære opp forståelse for når det er nødvendig å supplere egen tale vil være et viktig mål i opplæringen.

Språkalternativgruppen

Mennesker som har lite forståelig eller ingen tale har behov for et alternativt språk som skal vare livet ut. De vil bruke den alternative kommunikasjonsformen som sitt morsmål. I mange tilfeller vil dette alternative språket også være det som benyttes av kommunikasjonspartnerne. I tilretteleggingen av kommunikasjon vil trening både i forståelse og bruk av alternative kommunikasjonsformer være viktig. Mennesker med alvorlig lærehemming og autisme har behov for slik tilrettelegging.

Referanser

Tetzchner, S.V. og Martinsen, H. (2002). *Alternativ og supplerende kommunikasjon. En innføring av tegnspråkopplæring og bruk av kommunikasjonshjelpemidler for mennesker med språk og kommunikasjonsvansker*. Oslo: Gyldendal

Kommentarer til å forenkle saksbehandlingsreglene for vedtak om videregående opplæring i inntil to år ekstra for minoritetsspråklige elever med rett til særskilt språkopplæring:

Vi støtter dette forslaget, men mener det også er aktuelt for elever som bruker ASK og som ikke har behov for spesialundervisning.

En elev med behov for ASK som søker videregående opplæring vil ha behov for ulik tilrettelegging og tilgang på læremidler. For at en lærer skal kunne bistå eleven, er det en forutsetning at han/hun har kompetanse innen fagområdet ASK. Dersom denne kompetansen er mangelfull, kan det bli forsinkelser i forhold til at en elev trenger tilpassede læremidler samt fysiske tilpasninger i skolemiljøet. Denne elevgruppen får i praksis mindre undervisning i løpet av dagen, fordi den praktiske tilretteleggingen er tidkrevende. Det kan blant annet være forflytting, stillingsendring og måltider som kan ta lengre tid.

Forlengelse av skoletilbudet for ASK-elever i «uttrykksmiddelgruppa» – uten behov for sakkyndig vurdering fra PPT - vil kompensere for at man ikke er kommet i gang med læring ved skolestart grunnet mangel på læremidler og kompetanse på tilrettelegging.

For denne elevgruppen er det kompetanse i ASK hos skoleleder, rådgiver og lærer som vil være avgjørende for at eleven kan nå målene i utdanningsprogrammet på normert tid. Vi mener at mangel på denne kompetanse i skolesystemet ikke skal føre til at en elev som bruker ASK skal miste muligheten til å fullføre et utdanningsprogram. Noen elever vil da trenge mer enn tre år. Elever som bruker ASK har språklige og kommunikative utfordringer som er tidkrevende i forhold til alle de fem grunnleggende ferdighetene. Å uttrykke seg muntlig, uttrykke seg skriftlig, å kunne lese og å kunne bruke digitale verktøy kan for mange i denne gruppa være en utfordring.

Vi foreslår at retten til å forenkle saksbehandlingsreglene for vedtak om videregående opplæring i inntil to år ekstra for minoritetsspråklige elever med rett til særskilt språkopplæring også skal gjelde for elever som bruker alternativ og supplerende kommunikasjon, og vi tenker spesielt på elever i «uttrykksmiddelgruppa.»

Kommentarer til inntak på spesielle vilkår.

Isaac Norge stiller seg undrende til formuleringen om at plassering på utdanningsprogram og skole, skal skje etter en skjønsmessig vurdering av fylkeskommunen. Vil det bety at elevers rett til fritt å velge utdanningsprogram ut fra egne ønsker ikke blir fulgt? For en elev som tilhører uttrykksmiddelgruppen som kan sitte i rullestol og bruker øyestyring til å kommunisere som søker seg til utdanningsprogrammet medier og kommunikasjon, kan det få uønskede konsekvenser. Se s. 41 i høringen.

Med vennlig hilsen

Leder i ISAAC Norge

Torunn R. Borgersen

Tlf: 92227413

E-post: trb@markvn10.com

www.isaac.no